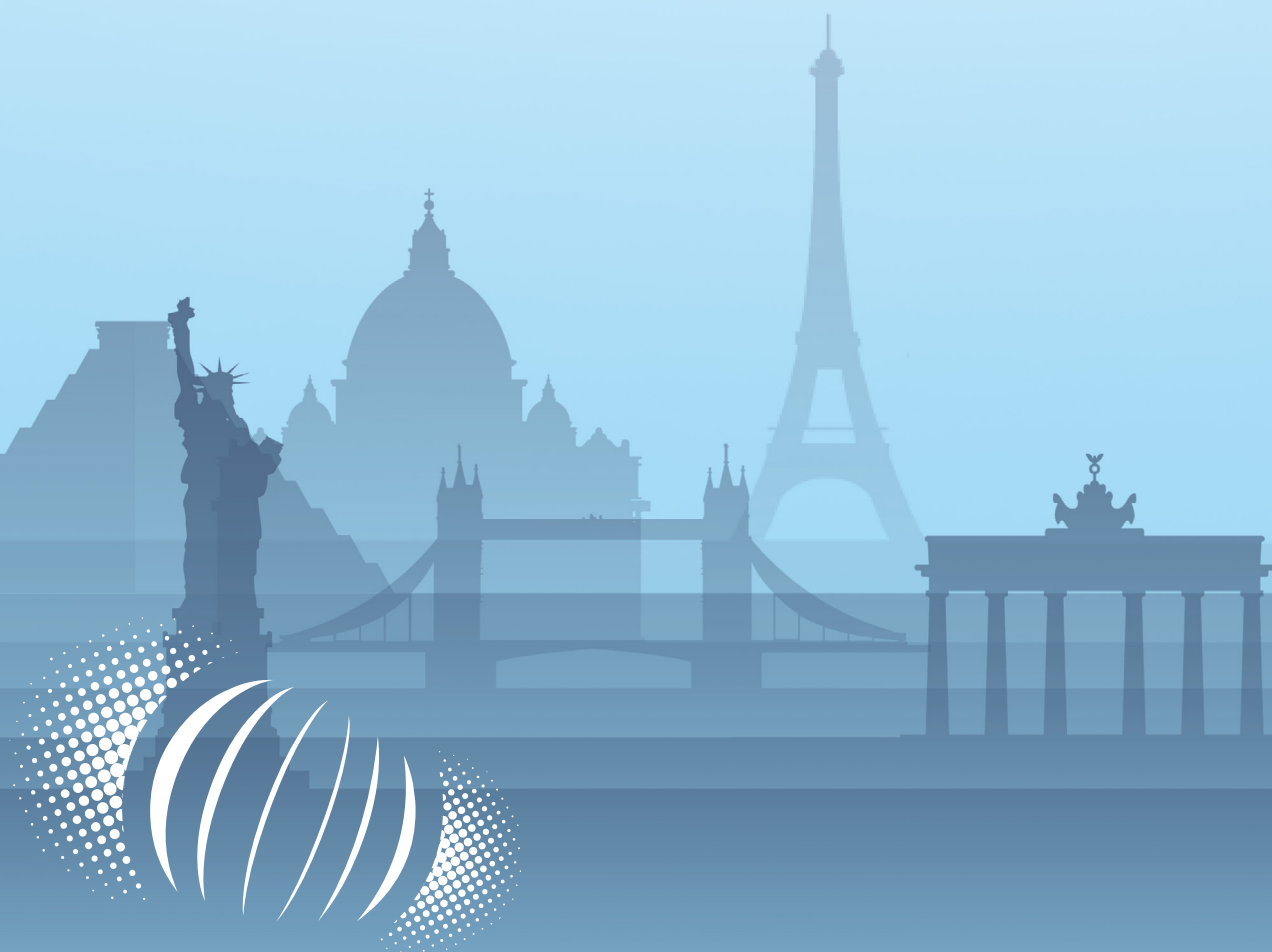

FEJÉRDY GERGELY

A FRANCIAORSZÁGI ZAVARGÁSOK UTÁN

FRANCE AFTER THE RIOTS

Összefoglaló: A Franciaországban 2023. július 27-én kirobbant, és közel tíz napon át tartó zavargások kapcsán számos elemzés látott napvilágot, de a legtöbb esetben a kérdés összetettségének bemutatására kevés figyelem összpontosult. Jelen tanulmány kísérletet tesz átfogóbb képet adni a francia helyzetről. A legutóbbi, 2005-ben tapasztalt hasonló eseményhez viszonyítva több újdonság is megjelent, például a közösségi háló használata, a kiskorúak számítógépes játékoknak történő kitettsége, ami fokozta a zavargások intenzitását. Mindazonáltal a gyökerek sok hasonlóságot mutatnak, így pl. a migráció és integráció problémája, az oktatás, a csonkacsaládmodell, a tekintély elvetése stb. A zavargások tovább erősítette a rendfenntartó erők soraiban érzékelhető rossz közérzetet. Ennek ellenére az eseménysorozat jelentős politikai földrengést nem hozott, bár az ország jobbra tolódását növelte. Egyelőre kevés esély mutatkozik rá, hogy hosszú távon a francia társadalom megosztottságát oldani képes intézkedések szülessenek, de a romló nemzetközi helyzetben különösen is fontos lenne Franciaország stabilitásának megerősítése, amely egyben jelentős európai érdek is.

Kulcsszavak: Franciaország, külváros, zavargások, migráció

Summary: *The riots that erupted in France on 27 July 2023 and lasted for nearly ten days have been the subject of numerous analyses, but in most cases little attention has been paid to the complexity of the issue. This paper attempts to provide a more comprehensive picture of the situation in France. Compared to the last similar event in 2005, several new developments, e.g. such as the use of social networking and the exposure of minors to computer games, etc., have increased the intensity of the riots. Nevertheless, the roots of the rebellions show many similarities, such as the problems of migration and integration, education, the broken family model, the rejection of authority, etc. The riots have further exacerbated the malaise felt among the ranks of the police forces. Meanwhile, it did not bring about a major political earthquake, although it did increase the country's shift to the right. For the time being, there seems little chance of measures being taken to resolve the divisions in French society in the long term, but in a deteriorating international situation it would be particularly important to strengthen France's stability, which is also a major European interest.*

Keywords: France, suburbs, riots, immigration

Mint ismeretes, 2023. június 27-én a Párizs közeli Nanterre városában egy francia-algériai kettős állampolgárságú 17 éves fiataalt, aki nem volt hajlandó autójával megállni többszöri felszólításra sem, a bíróság által máig nem tisztázott módon lelőtt egy francia rendőr. Az esetről több videófelvétel is készült, ami a közösségi hálón pillanatok

alatt elterjedt, nem egyszer manipulált formában. A tragédia körülményeit még mindig vizsgálják, de azt tudni lehet, hogy az áldozat, Nahel Merzouk számos súlyos szabálytalanságot követett el, mások életét veszélyeztette a gépjárműjével, illetve, hogy már korábban több esetben került a rendőrség látóterébe, pl.: közúti szabálysértés, illetve drogbirtoklás miatt. Egyébként nem volt jogosítványa sem, így nem is ülhetett volna a volán mögé. A lövést leadó 38 éves rendőrrel kapcsolatban is megjelent olyan információ, hogy szeméremsértés miatt szintén voltak rendőrségi ügyei, de sem egyik, sem másik nem volt büntetett előéletű. Az eset önmagában nem bírna nagyobb jelentőséggel, ha nem generált volna Franciaországban 2005 óta nem látott méretű zavargási hullámot.

Június 27-én este már országszerte rendbontásra, gyújtogatásokra, rombolásra került sor, nem egyszer lőfegyverek is előkerültek. A zavargások tíz napon át tartottak, súlyos károkat okozva és jelentős rendőrségi mozgósítást igényelve. Az éjszakai randalfrozások július 6-tól már csak sporadikusan fordultak elő, és a július 8-ai hétvégére elcsitultak. Minden félelem ellenére július 14-én, a francia nemzeti ünnepen, amikor „hagyományosan” jelentős mennyiségű gépkocsit gyűjtanak fel, nem történt kirívó incidens, sőt **33%-kal kevesebb** jármű vált a lángok martalékává, mint 2022-ben.

A francia belügyminiszter [szenátusi bizottságban történt meghallgatása](#) alkalmával, július 5-én közzétett számok szerint több mint 12 ezer gépjármű, és 2500 épület szenvedett kárt. Ez utóbbiak között több tucat polgármesteri hivatal, rendőrkapitányság, illetve iskola is található. Jelentős számú tömegközlekedési eszköz, illetve utcabútor is megsemmisült, és több üzletet is kifosztottak, megrongáltak. Tizenhét alkalommal került sor megválasztott személy elleni atrocitásra is, amelyek közül a legbrutálisabb támadás a Párizs közeli Hay-les-Roses településen történt, a helyi polgármester családja ellen. Ez utóbbi esetben nagyon valószínű, hogy a jobbközép párthoz (LR) tartozó politikus, Vincent Jeanbrun drogkereskedelem elleni küzdelmét akarták vélhetően [megtorolni a helyi alvilág vezetői](#).

Június 29-dikiétől a rend helyreállítását 45 ezer főből álló csendőr- és rendőrálomány biztosította, akik közül 900 fő sérült meg, több százan súlyosan. A zavargások alatt több mint 3700 személy került előállításra. Ez utóbbiak között nagy számban találhatóak fiatal-, sőt kiskorúak is. A bíróságok már az első napokban több **mint 1000 esetben hoztak ítéletet: 600 főre** börtönbüntetést szabtak ki. A letartóztatási hullám nem fejeződött be. A rendőrség szisztematikusan ellenőrzi a térfigyelőkamerákat, és még hetekkel az események után is sikerül azonosítani a zavargások aktív résztvevőit. Augusztus 1-jén az észak-franciaországi [Roubaix-ban például három 18 és 20 év közötti férfit tartóztattak le](#), akik súlyos anyagi károkat okoztak a június 27-i héten a településen és környékén.

A belügyminiszter állítása szerint a zavargásokban résztvevők 90%-a francia állampolgár volt. Ezt a kijelentést érdemes óvatosan kezelni, mert a francia nem zár ki más állampolgárságot, illetve bizonyos megkötésekkel ugyan, de aki Franciaországban születik, az francia (*jus soli*), hiába a szülei nem voltak azok. Mindezt figyelembe véve minden bizonnyal árnyaltabb képet lehetne kapni, ha lennének pontosabb statisztikák a letartóztatottak nemzeti hovatartozásáról. Fontos arra is felhívni a figyelmet, hogy nem csupán az afrikai kontinensről érkező családok leszármazottai, illetve szinte kizárólag muzulmán vallású személyek voltak érintettek a zavargásokban, ahogyan azt több médiatermék megpróbálta terjeszteni, hanem bizonyos helyeken jólszituált európaiak is bekapcsolódtak a pusztításba, mint például a német gyökerű,

hírhedt „black blocs” szélsőbaloldali, anarchista csoport tagjai. Kevés médiavisszhangra talált ugyan, de megállapítást nyert, hogy számos, radikális baloldali körökhöz köthető más szervezet, egyesület, sőt párt is a zavargókat támogatta, esetenként részt vett akcióikban is. E szervezetek tagjai nem csupán bevándorló háttérű személyek. Fontos aláhúzni, hogy a zavargásokban nem dominált a vallási hovatartozás. Több téves elemzés is született, amely azt mondja, hogy meghatározó volt az iszlámhoz való kötődés. Ez már azért sem helytálló, mert a Franciaországban élő muzulmán lakosság rendkívül megosztott etnikailag és vallási értelemben is (pl. a szunnita–síita ellentét itt is él).-

A zavargások megfékezése

A szinte egyik pillanatról a másikra kirobbant zavargások váratlanul gyorsan szűntek meg országszerte. Számos elemző szerint ebben jelentős szerepet játszottak a drogkereskedelmet kézben tartó „bárók”. A jelentős rendőri jelenlét ugyanis akadályozta a külvárosokban érvényesülő fekete gazdaság működését, kábítószerkereskedelmet és prostitúciót stb. Természetesen a zavargások lezárulásában további tényezők is szerepet játszottak, mint például a saját készítésű robbanószerek előállításához szükséges **muníció növekvő hiánya**, illetve az egyre gyakrabban megjelenő elit egységek (BRI, GIGN, RAID) akciói is. Talán keveset emlegetett, de szintén a zavargások gyors lezárulását segíthette az a tény is, hogy a benne részt vevő fiatalok jó része ahhoz az ún. „TikTok-generációhoz” tartozik, amely nem igen tud hosszú távon egy ügyre koncentrálni, hanem állandó változásra van szüksége.

A 2005-ös zavargások után 18 évvel

Az elemzők többsége **összehasonlítási** alapként azonnal a 2005 október–novemberében három hétig tartó zavargásokat emlegette. Néhányan a 2018-as sárgamellényes tüntetések kapcsán látott erőszakos cselekményeket is felelevenítették az események jobb értelmezéséhez. 2005. október 27-én két rendőrök elől menekülő fiatal a francia elektromos művek (EDF) transzformátorházában halálos áramütés ért. Az eset kicsit több mint három hétre lángba borította a Párizs környéki külvárosokat. A 2023 június végén kirobbant zavargás a 18 évvel korábbi utcai megmozdulásokhoz képest intenzívebb és nagyobb tömegeket megmozgató eseményként értékelhető, amely ráadásul nem korlátozódott a külvárosokra, és az Ile de France régióra sem, hanem országosan még kisvárosokban is megjelent. Összesen 533 településen regisztráltak incidenst. Ezt a jelenséget elemzők leginkább azzal magyarázzák, hogy 2005-ben még nem működött Franciaországban a közösségi háló, amely gyorsan és széles körben, spontán módon teszi lehetővé a szervezkedést. Érdemes feleleveníteni, hogy a Twitter 2006 végén érkezett Franciaországba, a Facebook 2008-ban, az Instagram 2010-ben, a tizenévesek körében igen népszerű TikTok pedig csak 2018-ban. A közösségi háló használata minden bizonnyal hozzájárult a lázadás gyors és dinamikus terjedéséhez.

További különbség 2005-höz képest, hogy a zavargásban résztvevők a belvárosi és gazdagabb városrészekbe is betörték. A 2018-as sárgamellényes tüntetések nyomán kialakult erőszakos cselekmények erre már egyfajta példaként szolgáltak. A fentiekből következően értelemszerűen nagyobb rendfenntartó erőket kellett mozgósítani július elején, mint 18 évvel korábban. A rend helyreállításában 2005-ben 11 ezer rendőr vett részt, míg 2023-ban, június 30-ától 45 ezer. Ezzel arányosan az összecsapásokban megsérült rendfenntartó személyek száma is több mint háromszorosa a 18 évvel ezelőttinek. Az anyagi károk terén azonban exponenciálisan nagyobb számokkal kell kalkulálni. A biztosítók 2005-ben 160 millió eurós kárt mértek, míg 2023-ban már 650–700 millió eurót emlegetnek, de még nem ért véget az ügyek kivizsgálása. Az államnak 2005-ben kb. 200 millió euróba került a háromhetes zavargások után maradt romok eltakarítása (ezek főleg megrongált gépkocsik voltak), míg 2023-ban a városokért felelős államtitkár, Agnès Agresti-Roubache július végén tett bejelentése szerint **1 milliárd euróba fognak kerülni** a helyreállítási munkák és a kártalanítások. Leginkább a felgyújtott középületek nagy száma jelent komoly kiadást.

Fontos újdonság, hogy a lázongó fiatalok, akik közül a nagy többség még nem is élt 2005-ben, már egyre élethűbb, de annál erőszakosabb videojátékokon nőtt fel, amelyek egyfajta új realitást teremtettek az utcai összecsapások, tüntetések során. Michel Desmurget, idegrendszerrel foglalkozó francia kutató rámutatott arra, hogy milyen súlyos következményei vannak a 18 évnél fiatalabbaknál a hosszú órákon át játszott videojátékoknak és pornográf tartalmak naphosszat történő nézésének. Aláhúzta, hogy nem csak az intellektuális fejlődést és a koncentrációt gátolják ezek a szokások, **hanem az erőszakosságra való hajlandóságot is erősítik**. A rendőrségi tapasztalatok is azt mutatják, hogy a zavargók sokkal nagyobb brutalitást mutatnak, mint egy bő évtizeddel korábban.

A 2005-ös lázongások és a 2023-ban kitört zavargások között viszont számos hasonlóság is van, különösen a résztvevő csoportokat illetően. Jérôme Fourquet, francia politológus, a 2019 tavaszán megjelent, „A francia szigetcsoport – egy többszörösen megosztott nemzet születése” (*L’archipel français – naissance d’une nation multiple et divisée*) című nagy jelentőségű könyv szerzője a közelmúltban közzé tett elemzésében aláhúzta, hogy több tényező is hozzájárult a nanterre-i haláleset utáni zavargások kirobbanásához, de alapvetően a **kontextus sok mindenben hasonlítható a 2005-ös lázongáshoz**. Véleménye szerint mindenekelőtt a szegénység a meghatározó, amely nem csak a Párizs környéki külvárosokra jellemző, hanem egykori ipari körzetekre is az ország különböző pontjain. Ez azonban nem egyedüli ok, hiszen a vidéki Franciaország is rossz anyagi helyzetben van, de ennek ellenére nem vett részt a lázongásban. Covid-19-járvány, majd az orosz–ukrán háború nyomán létrejött gazdasági nehézségek és az infláció egyre nyomasztóbb a periférián élők számára, de ez csak az egyik összetevője a „robbanáshoz szükséges koktélnak”. Nem véletlen az sem, hogy 2005-höz képest jóval jelentősebb mértéket öltött a fosztogatás.

Elemzők által rendszeresen aláhúzott, további fontos tényező, hogy a 17 éves fiatalember halála kapcsán nagyon sokan azonosultak az áldozattal. A zavargásokban részt vevők többsége, hasonló gyökerekkel, hasonló életkörülmények között élt, a rendőrséggel is feszült volt a viszonya, ami magyarázza a belesodródást a lázadásba. Fourquet rámutat arra is, hogy az incidensek túlnyomó többségére az ország azon területein került sor, ahol jelentős a bevándorlógyökerű, különösen a Maghreb-országokhoz köthető arab, török és fekete afrikai közösség. A kutató szerint nyilvánvaló,

hogy ezek a csoportok nem érzik magukat teljes értékű franciának, mindig egyfajta kirekesztettségérzésük van, különösen, hogy a rendfenntartó erőkkkel a viszonyuk folyamatosan feszült. A *Défenseur des droits* nevű, 2008-ban létrehozott, franciaországi független, alkotmányos hatóság szerint az országban évről évre nő a rendőri brutalitással kapcsolatos esetek száma. A hatóság 2017-ben közzétett elemzése szerint a feketének vagy észak-afrikai származásúnak tartott fiatal férfiak **húszszor nagyobb valószínűséggel kerülnek rendőrségi személyazonossági ellenőrzés alá**, mint a lakosság többi része, ami a rendszerszintű rendőrségi diszkrimináció egyik formájaként is értékelhető. Mindazonáltal több jel is arra mutat, hogy nagyobb arányban követnek el bűncselekményt a bevándorló, vagy bevándorlógyökerű személyek Franciaországban, jóllehet egyes szervezetek ennek ellenkezőjét próbálták bizonyítani egy **2023 áprilisában megjelent elemzésben**. Az alapos vitákat kiváltó tanulmányok, statisztikák mellett minden bizonnyal megállapítható, hogy egyre nehezebb és egyre emberpróbálóbb a rendfenntartók feladata.

A rendfenntartás nehézségei Franciaországban

Ráadásul egyre több esetben válnak kifejezetten ellenségé. Fourquet arra is rámutatott, hogy 2004 és 2020 között a francia rendőrség és csendőrség köreiben **30%, illetve 32%-os növekedést mutat** a szolgálat alatt kirobbant atrocitásokban megsérültek száma. Azt is meg lehet állapítani, hogy évtizedek óta kölcsönösen növekszik az erőszakos cselekedetek száma, illetve van egy feloldhatatlan konfliktus a külvárosi fiatalok nem egyszer feketegazdaságból élő csoportjai és a rendőrség között. Ezt egyébként a rendfenntartó erőknél tapasztalható kiemelkedően magas öngyilkossági arány is aláhúzza. Megjegyzendő továbbá, hogy jelentős problémát okoz a rendőrség és az igazságszolgáltatás közötti feszültség is. A rendfenntartó erők nem egyszer hiába állítják elő a bűnelkövetőt, azok vagy enyhe büntetéssel, vagy pedig minden következmény nélkül távozhatnak a bíróságról. Sokszor a büntetést azért sem tudják végrehajtani, mert a francia börtönök túlszűfoltak. 2023-ban **rekord szintre, 121,7%-ra emelkedett** a büntetésvégrehajtási intézmények telítettsége. A rendőrség munkáját nehezíti továbbá, hogy nemcsak a külvárosok lakóinak egyes csoportjai, hanem baloldali politikai körök is maximális bizalmatlanságot mutatnak velük szemben, nem egyszer verbálisan kifejezetten támadják őket. Annak ellenére, hogy a lakosság túlnyomó többsége, 77% továbbra is támogatja a rendfenntartókat, egyre erősebb a **rossz közérzet a soraikban**. A média minden rendőri túlkapást, amely nem egyszer drámai körülmények között, egyre romló közbiztonsági helyzet közepette történik, azonnal nagy elégedettséggel tesz közzé, ami egyre inkább felháborítja a rendfenntartó erők dolgozóit. Mindeközben **egyre több halálos áldozat** van a soraikban. Az elégedetlenség odáig fajult, hogy tüntetésképpen július végétől a kifáradt rendőrök közül sokan, a működést is veszélyeztetően betegállományba vonultak. Különösen a drámai közbiztonsággal rendelkező Marseille esetében jelentős a rendfenntartók felháborodása. Gérard Dramanin belügyminiszter és Emmanuel Macron elnök is támogatásáról biztosította őket, de nyilvánvaló, hogy a társadalom belső feszültségeit egyre nehezebben tudják amortizálni a rendőrök, ami kihat működésükre is.

A zavargások okai

A 2023 nyarán kirobbant zavargások háttérében tehát összetett problémák halmaza áll, amely az elmúlt évtizedek téves politikai döntései következményének tekinthető. Egybehangzó elemzői vélemények szerint a legfőbb okok között első helyen a növekvő és egyre kevésbé kontrollálható bevándorlás áll. Ennek okozati összefüggéseit kiválóan mutatja be Pierre Brochand, egykori budapesti francia nagykövet, később a francia hírszerzés (DGSE) vezetője [elemzésében](#). Mindazonáltal számosan vannak, akik aláhúzzák a francia oktatási rendszer súlyos hiányosságait. Ma minden ötödik 18 éves francia állampolgár közül egy nem, vagy csak nehézségek árán tud olvasni franciául. A külvárosok lakói különösen is érintettek. A megfelelő tananyag és a pedagógusok hiánya – a [2023-as őszi iskolakezdetkor 3100](#) tanári állás lesz betöltetlen –, a gyenge tanulmányi eredmények nem megfelelő értékelése növeli a nehézségeket. A legtöbb helyen a tekintély hiánya tovább rontja a helyzetet. Többen ráirányították a figyelmet arra is, hogy a zavargásokban részt vevő fiatalok jelentős többsége egyszülős családokban él, legtöbbször az anyjával. Ez a szám a külvárosokban különösen is magas, sok helyen a [30%-ot is meghaladja](#). Az [apáknak sokszor semmilyen kapcsolata](#) nincsen a gyermekeikkel. Ennek a sajnálatos módon egyre terjedő modellnek súlyos következményei vannak társadalmi szempontból is, hiszen a fiatalok jelentős része nem tudja elfogadni a tekintélyt, illetve olyan személyekben keresi, akik érzékeltek hatalmukat, mint például drogkereskedők. A fiatalok életének jelentős része nem a családban, hanem az utcán zajlik. A helyzetet tovább nehezítik azok a jelenségek, amelyek a fiatal generációt általánosságban is veszélyeztetik, ez pedig a közösségi háló, a számítógépes játékok és az internet korlátlan használata, amely egyfajta virtuális világba helyezi, és a realitástól eltávolítja őket.

Hiába próbálkozik az állam a helyzeten javítani különböző programokkal – az elmúlt negyven évben 14 ilyen projekt volt – sok esetben a kísérletek részlegesen vagy teljesen kudarcot vallottak. A legutolsó nagyobb szabású terv, amellyel Jean-Louis Borloo, Nicolas Sarkozy egykori minisztere 2018-ban, az akkor Edouard Philippe vezette kormány felkérésére állt elő, különösen is ambiciózus volt. Javaslatának csak egy részét valósították meg, de ez sem hozott átütő eredményt. Franciaország az elmúlt ötven évben [200 milliárd eurót költött](#) a külvárosokra, a lakótömbök felújítására és új lakások építésére, valamint a lakóövezetek létesítményeinek és infrastruktúrájának javítására. Az erőfeszítések azonban nem hozták meg a várt eredményeket. A legszegényebb városrészekben – amelyeket *quartiers prioritaires* (kiemelt negyed) néven emlegetnek – több mint ötmillió ember él, szinte kizárólag bevándorlók, vagy ezeknek harmadik vagy negyedik generációs leszármazottai. Jelenleg közel 1514, tízezres lakosság feletti kiemelt városrészt tartanak számon országszerte. Ezeknek a kiemelten érzékeny városrészeknek a száma jelentősen növekedett, és kisebb vidéki városokban is megjelent, mint pl. Laval. A tendenciát látva alapjaiban történő változásokat szorgalmazznak a kérdés szakértői, amelynek egyik eleme a migrációs politika újragondolása, vagy a „lakosság közeli rendőrség” (*police de proximité*) rendszer megerősítése, visszaállítása stb. A francia hatóságok kezdenek egyre inkább odafigyelni pl. a lengyel és bolgár alvilági üzletembereken keresztül [bérelhető nagy teljesítményű luxus gépjárművekre](#), mert ezeket bérelik hosszabb-rövidebb ideig a külvárosi fiatalok. A külföldi rendszám és bonyolult tulajdonosi hálózat miatt ugyanis szinte reménytelen a kiszabott büntetések behajtása. Egyes fiatalok azzal büszkélkednek, hogy 11 ezer euró büntetést sikerült összeszedniük anélkül, hogy felelősségre lennének vonva 24 óra alatt. A lelőtt fiatal is

egy ilyen konstrukcióban bérelt gépjárművel randalírozott. A francia külvárosi fiatal-sággal kapcsolatos problémák megoldása tehát nem egyszer túlmutat Franciaország határain, és nem csak a bevándorlás okán.

Külföldi reakciók

A június 27-én Nanterre-ben történt tragédia hatása jelentős volt Franciaország nemzetközi megítélése szempontjából is. Amint 2005-ben és 2018-ban, 2023-ban is az északi zavargások képei, amelyeket a médiafelületeken és a közösségi hálón is jól lehetett követni, aggodalmat váltottak ki külföldön. Rövid időre úgy tűnt, hogy áterjed a környező francia nyelvű országokra is, így [Belgiumban](#) és [Svájcban](#) is több incidensre, illetve letartóztatásra került sor. A rendőri intézkedéseknek köszönhetően sikerült megállítani a zavargásokat Franciaország határain belül.

Több ország figyelmeztette állampolgárait, hogy veszélyes lehet a helyzet Franciaországban, többek között Japán, Kína, Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Norvégia is [óvatosságra intette](#) saját honfitársait és különböző tanáccsal látta el őket.

A nemzetközi sajtó élénk figyelmet szentelt az eseményeknek, és nem egyszer leegyszerűsítve, bizonyos politikai és ideológiai megfontolásokat szem előtt tartva próbálta értelmezni az eseményeket, saját hatalmi érdekeinek megfelelően. A legkirívóbb félremagyarázásokat az angolszász sajtó produkálta, amint azt egyébként az egyik legismertebb francia liberális *think tank*, az [Institut Montaigne is górcső alá vette](#). A *The New York Times*, vagy a *Newsweek*, CNN stb. az amerikai belpolitikai problémákat kivetítve próbálta értelmezni a francia eseményeket, hangsúlyozva azt a véleményt, miszerint a rasszizmus rendszerszintű elhatalmasodása vezette el Franciaországot ehhez a tragédiához. Ugyanezt a retorikát alkalmazta számos orosz médiafelület is, az egyetlen különbség csak az volt, hogy konklúzióikban egyfajta kárörvendéssel mutattak rá arra, hogy miközben Nyugat-Európa, köztük Párizs is, Oroszország destabilizációjában reménykedik, addig sikerült saját országaikat a polgárháború szélére sodorni. Szintén egyfajta iróniával szólaltak meg a török és az [algériai](#) államfők is, erőteljesen hangsúlyozva, hogy kéri állampolgáraik biztonságának garantálását Franciaországtól. Recep Tayyip Erdoğan török elnök szerint a zavargások oka a [gyarmati múlt és a muzulmánellenesség](#). Párizs rendszeres Teheránt elítélő kritikus deklarációi miatti revansként [az iráni külügyminisztérium szóvivője](#) arra bízta a francia kormányt, hogy a tüntetőket hallgassa meg, és ne szítson erőszakot, illetve emberségesen bánjon a bevándorlókkal.

Az európai visszhangok általában visszafogottabbak voltak, és a franciaországi kérdés összetettségét hangsúlyozták. Németországban nemegyszer egyfajta figyelmeztetésként értékelték, ami a szomszédban történik, hiszen a bevándorlók jelentős száma és nem egyszer sikertelen integrációjuk hasonló problémák elé állíthatják a német hatóságokat is. A franciaországi zavargások annál is inkább nagy figyelmet kaptak keleti szomszédjánál, mert július 2. és 4. között államfői meghívásra Macron elnök hivatalos látogatásra utazott volna Németországba, amit az utolsó pillanatban a súlyos belpolitikai helyzet hiúsított meg. A francia államfő számára ennek a látogatásnak a lemondása különösen kínos volt, mert március végén a nyugdíjreform elleni tüntetések miatt [III. Károly brit uralkodó franciaországi hivatalos útját is kénytelen volt a kialakult belpolitikai helyzet](#) miatt elnapolni. Ezek az esetek az államfő nemzetközi presztízsét is megtépázták.

Általánosságban is elmondható, hogy Franciaország külföldi megítélése szempontjából kifejezetten káros következményekkel járt a zavargáshullám, és tovább erősítette, különösen Afrikában, a franciaellenes hangulatot, amelynek következményei egyre súlyosabbak a Déli Kontinensen, amint azt legutóbb a Nigerben lezajlott puccs is aláhúzta.

Belpolitikai reakciók és várható következmények

A zavargások alatt a francia politikai elit számos vitát kiváltó megnyilatkozást produkált. Nagy vihart kavart Emmanuel Macron elnök kijelentése, miszerint a 17 éves fiatalember lelövése „megmagyarázhatatlan és megbocsáthatatlan” cselekedet, ugyanis ezzel a rendőr ártatlanságát vonta kétségbe, holott egyelőre az ügyet a bíróság vizsgálja, így nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy a lövést leadó hatósági személyt milyen felelősség terheli. Később, július 4-én az államfő felvetette a közösségi háló esetleges [lekapcsolásának vagy szigorú ellenőrzésének lehetőségét is](#) annak érdekében, hogy a zavargásokat meg lehessen fékezni. Ezt sokan diktatórikus módszernek titulálták és mélyen elítélték. Óriási felháborodást keltett a hír, és egyben jól mutatta, hogy a zavargáshullám mennyire nem rázta meg a francia politikai elitet, amikor kiderült, hogy a belügyminisztérium állampolgárságért felelős államtitkára az utcai összecsapások alatt Dél-Franciaországban nyaralt.

Mindeközben a jobboldalon [a szükségállapot bevezetését](#) sürgették a politikusok. A Nemzeti Tömörülés (RN), a Republikánusok pártja és Zemmour politikai formációjának tagjai is sürgették a szigorú fellépést. A francia baloldalt összefogó pártszövetség, a NUPES ezzel szemben vonakodott elítélni a zavargásokat. A politikai formáció radikális szárnya, az Engedetlen Franciaország (LFI) tagjai napokon át cinkos megjegyzéseket tettek, amit a lázongók egyfajta támogatásnak értékelhettek. Szövetségeik ellenben, különösen a szocialista párt és a kommunisták kemény fellépést sürgettek, és többek között támogatták például a közösségi háló szigorú ellenőrzését.

A híres francia történész, Georges Bensoussan, aki egyébként a 2002-es „A Köztársaság számára elveszett területek” (*Les territoires perdues de la République*) című, a külvárosi helyzetet vizsgáló könyvnek volt a szerkesztője, emellett holokausztszakértőként is ismert, [élesen bírálta a francia baloldal ideológiai hozzáállást](#). Véleménye szerint az események alakulásához erőteljesen hozzájárul többek között a „francia balos kultúra”, amely megpróbálja szlogenekkel, a többségi lakosságban büntudatot ébresztve eltakarni a valóságot. A történész szerint a radikális jobboldal retorikája is inkább olaj a tűzre. Bensoussan aláhúzza azt is, hogy nem csupán a bevándorlás kérdésével kellene foglalkozni, hanem azzal is, hogy a társadalom minden korábbi fogódzóját elvesztette. Véleménye szerint a legfontosabb, hogy új alapokon egyfajta bizalmat lehessen kiépíteni, aminek első lépése a valósággal történő őszinte szembenézés lenne.

A vitákat kiváltó nyilatkozatok ellenére nem lehet azt mondani, hogy a francia elit nem lett volna tudatában a francia társadalom helyzetével. 2018-ban például elég egyértelműen felhívta erre a figyelmet az akkor éppen távozó belügyminiszter, korábban Lyon polgármestere, [Gérard Collomb](#). Számos elemzés évtizedek óta kongatja a vészharangot amiatt, hogy nap mint nap egyre inkább láthatóan elmérgesedik a túlságosan gettósodott társadalmi csoportok közötti viszony. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy a zavargások nem hoztak és nem is hozhattak jelentős

politikai földindulást. Az elnöki koalíció az átmeneti népszerűségvesztés után nehezen tér vissza az azt megelőző elégedettségi mutatókhoz, de más párt sem mutat egyértelmű jelentős támogatásnövekedést. Ha most lennének a választások, egyik párt vagy politikai összefogás sem tudná megszerezni az abszolút többséget. A 2022-ben kialakult patthelyzet nem változott. Ez annak ellenre is így van, hogy kisebb erősödés megfigyelhető a Nemzeti Tömörülés és más jobboldali pártoknál. A zavargások nyomán a francia társadalom egyértelműen **tovább tolódott a jobboldal felé**, de ez csupán egy alapvetően már meglévő tendenciát erősített fel. A **közvélemény-kutatások** is azt mutatják, hogy elsősorban a jobboldal által előtérbe helyezett kérdések érdeklík a lakosság nagy részét. Így 59% a bevándorlási törvény szigorítása mellett foglal állást, 64% elégedett a rendőrséggel, és 77% a családok akár anyagi felelősségre vonását is kilátásba helyezné a lázongó kiskorúak megfékezése érdekében.

Emmanuel Macron közel egy hónapon át nem válaszolt a zavargások kapcsán felmerülő kérdésekre, és a tennivalókról sem nyilatkozott behatóan. A július 20-án végrehajtott kisebb kormányátalakítás nem elsősorban a három héttel korábbi eseményekre válaszolt, hanem már meglévő politikai problémákra keresett megoldást. Macron hallgatása annál is inkább meglepő volt, mivel július 14-én, a francia nemzeti ünnepen meg lett volna a lehetősége arra, hogy megszólaljon, hiszen tradicionálisan az államfők ekkor rövid politikai értékeléssel is elő szoktak állni. A francia elnök végül a **Le Figaro magazinban augusztus 2-án** megjelent hosszabb interjújában adott iránymutatást jövőbeni terveivel kapcsolatban. Itt egyébként hangsúlyozta, hogy időt akart hagyni a komolyabb reflexiónak, és el akarja kerülni, hogy kijelentéseivel újra lángra lobbantsa az indulatokat. A francia államfő mindenekelőtt a dialógus fontosságát és a szegénység elleni küzdelmet hangsúlyozta, és bejelentette több reform előkészítését is, például a migrációs kérdés vonatkozásában. Reményét fejezte ki ugyanakkor, hogy a két nagy sportesemény, a rögbivilágbajnokság és az 2024-es nyári olimpiai játékok kapcsán sikerül szélesebb körű összefogást elérni a francia társadalomban.

Félő, hogy a francia elnök által megjelölt irányok nem lesznek eléggé meggyőzőek. Migrációs témakörben a Republikánus párt által benyújtott törvénytervezetet egyelőre elutasította a kormány, és egyéb reformok esetében is alig látszik, miként fog tudni többséget szerezni Macron. Az, hogy újra éljen az alkotmány adta lehetőséggel, és áterőszakolja a reformokat (49:3 paragrafus) inkább olaj lehet a tűzre, és újabb zavargásokat generálhat. A baloldali politikai stratégia is inkább azt látszik alátámasztani, hogy – különösen a radikális Jean-Luc Mélenchon és pártja számára – szinte előnyös, ha káosz uralkodik az országban, mert az Marine Le Pent juttathatja kormányra, ami nélkül az Engedetlen Franciaország aligha szerezheti meg a hatalmat a jövőben. A szélsőbaloldal jogosan gondolhatja azt, hogy amíg a radikális jobboldal nem gyakorolta a hatalmat, és ezen keresztül nem „amortizálódott”, addig csak az ellenzéki szerep marad számára. Mindazonáltal rendkívül kockázatos a már amúgy is ellenséges társadalmi viszonyokat politikai haszonlesésből tovább feszíteni.

Nem látszik, miként tudja Macron a belülről rendkívüli módon megosztott mérsékelt jobboldalt (LR) egyfajta koalícióba kényszeríteni annak érdekében, hogy elképzeléseit könnyebben tudja a parlamenten átvinni, miközben a kormányzó erők egybetartása is komoly kihívást jelent. Nem valószínű, hogy jelentős változást fognak hozni a szeptember 24-én esedékes szenátori választások, hiszen az elektorokon keresztül zajló voksolás, amely az önkormányzati képviselők szavazatain múlik elsősorban, a jelenlegi politikai összetételt komolyan aligha fogja módosítani.

Összegző gondolatok

Mindent egybe véve kevés esély látszik arra, hogy a zavargásokat kiváltó okok közül bármelyik kérdésre rövid távon megnyugtató politikai megoldást lehet találni Franciaországban. A rendkívüli megosztottság, amely a francia közéletet jellemezi nem kedvez a hatékony válaszoknak, és a nemzetközi helyzet okozta gazdasági nehézségek sem adnak széles körű mozgásteret. Egyáltalán nem kizárt, hogy a közeljövőben tovább élesedik a társadalmi feszültség. Talán nem véletlen, hogy a francia belügyi hírszerzés vezetője már nem csak a dzsihadista **terrortámadásokat** tartja lehetségesnek, hanem szélsőball- és szélsőjobboldali csoportok akcióit is. Mindazonáltal a zavargások felrázták Franciaországot, és egyfajta őszinte szembenézésre kényszerítik a lakosságot társadalmi osztálytól függetlenül. Több lehetséges, korábban már felvetett vagy új elképzelés is napvilágot látott a felmerülő problémák rendezésére. Az oktatás- és családpolitikával, a katonai szolgálattal, a közösségi háló használatával vagy a bevándorlással stb. kapcsolatos szabályok újragondolása, és a jelenlegi helyzetet figyelembe vevő jobb adaptálása, valamint következetes betartatása segíthet elindulni a társadalmi problémák megoldásának hosszú, nagy türelmet igénylő útján.

Nemcsak francia, hanem európai érdek is, hogy a reflexiók nyomán elindulhasson egyfajta elmozdulás a nagyobb kohézió felé, ezért ennek támogatását minden eszközzel segíteni kell akár Franciaországon kívülről is. Ehhez azonban fontos, hogy a probléma összetettségét is szem előtt tartsuk, és ne csupán benyomásokra, érzelmekre, sajátos érdekeket szem előtt tartó politikai megfontolásokra támaszkodva próbáljunk ítéletet alkotni az eseményekről.

MKI ELEMZÉS

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© A Magyar Külügyi Intézet, 2023.

Szerző:

FEJÉRDY GERGELY

Lektorálta:

BARANYI TAMÁS PÉTER

Nyelvi lektor: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2063-9244

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2023.36>

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.